

64-72-99/2
30.04.21

У спеціалізовану вчену раду Д 35.052.19
у Національному університеті
«Львівська політехніка»

(79013, м. Львів, вул. С. Бандери, 12)

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

**кандидата юридичних наук Кавчак Оксани Романівни
на дисертацію Капуш Інни Ігорівни**

**«Адміністративно-правове регулювання інформатизації у сфері освіти»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за
спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право**

Актуальність теми дослідження. Нині практично немає такої країни у світі, яка б не постала перед серйозним викликом здійснення інноваційних реформ через використання інформаційно-комунікаційних технологій, сучасних знань та інформації у політичній, економічній та соціальній сферах. Це реформування має відбуватися не спорадично, а в контексті і національних, і міжнародних стратегій.

Інформаційний ресурс в умовах формування інформаційного суспільства стає стратегічним чинником кожної країни, а інформаційна безпека, відповідно, – складовою національної безпеки. Відтак, вказане вище зумовлює необхідність формування належної інформаційної політики держави, яка, з-поміж інших, повинна включати блок адміністративно-правового регулювання інформатизації у сфері освіти.

Інтенсивний розвиток інформаційного суспільства, який супроводжується

глибокими якісними змінами та докорінною трансформацією виробничої сфери зумовлює потребу кардинальних змін у різних сферах життєдіяльності та відповідних соціальних інститутах. Особливою цариною, яка зазнає значних трансформаційних впливів, що викликані «інформаційною революцією», є сфера освіти. Нині освіта є провідним чинником розвитку суспільного виробництва, під час якого бурхливо розвивається й завершується процес перетворення освіти на безпосередню виробничу силу.

Глобалізаційні процеси, розвиток нових технологій, формування інформаційного суспільства, утвердження пріоритетів сталого розвитку, а також інші притаманні сучасній цивілізації риси дедалі активніше входять в наше життя та зумовлюють постійний людський розвиток як основоположне начало сучасного прогресу, а також підштовхують державу і суспільство до безумовного виконання свого завдання щодо забезпечення пріоритетності розвитку освіти і науки шляхом розв'язання тих проблем, які виникають у цій сфері.

Освітній простір та освіта як соціальний інститут піддаються серйозним змінам, що пов'язані з впливом інформаційних технологій, які призводять до розмивання самих суб'єктів освітнього процесу і до трансформації процесів їх взаємодії.

Система освіти є одним з головних, відносно самостійних соціальних інститутів. Кризові явища в системі освіти негативно позначаються на всіх сторонах суспільного життя, створюють загрозу національній безпеці, а в перспективі можуть стати (якщо вже не стали) одним з джерел глобальних колізій. Звідси, необхідність пошуку нових підходів до вирішення і традиційних, і принципово нових проблем, що виникають у сфері освіти, необхідність переосмислення сутності процесів, що відбуваються.

Сфера освіти все більше втягується у світові процеси і стає не лише фундаментом для здобуття освіти, проведення наукових досліджень, але й сприяє соціальному діалогу, економічним перетворенням та політичним рішенням. Освіта починає існувати не лише в класах та аудиторіях, але й

цифровому просторі, формуючи свої позиції не тільки в державі, регіоні, але й в партнерстві з іншими закладами освіти іноземних держав.

Необхідно зазначити, що інформаційний контроль – це один з елементів державної діяльності. Сутність цього виду державної діяльності полягає не в самому факті державного контролю над інформаційною діяльністю, а в якості, методах і формах забезпечення інформаційної політики держави. Державне регулювання використання інформаційних технологій у політичній діяльності держави, включаючи контроль над інформацією, в умовах інформаційно-психологічної агресії, що здійснюється засобами масової інформації Російської Федерації проти України є важливим (а при вмілому використанні і дуже ефективним) інструментом проведення зовнішньої політики.

На жаль, адміністративно-правове регулювання інформатизації у сфері освіти до цього часу не відповідає ступеню їх важливості та поширеності. Це зумовлює доцільність інтенсифікації адміністративно-правових досліджень у цій сфері, які б мали призвести до покращення правового регулювання.

Отже, ключове значення для детального та глибокого аналізу є питання адміністративно-правового регулювання інформатизації у сфері освіти, з'ясування співвідношення понять: «контроль» та «нагляд» тощо.

Викладене вище свідчить на користь актуальності теми дисертаційного дослідження І. І. Капуш.

За своїм обсягом, проблемністю, суспільною і науковою значимістю обрана тема дослідження цілком відповідає проблематиці кандидатської дисертації зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації має підтверджені науковими пошуками, статистичними даними, інформацією з питань забезпечення державного контролю у сфері інформатизації, яка міститься у періодичних виданнях, шляхом аналізу наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених у

галузі адміністративного та інформаційного права, теорії права, конституційного права та інших галузей знань переконливі теоретичні висновки і практичні рекомендації, які сприяють з'ясуванню особливостей забезпечення державного контролю у сфері інформатизації.

Проведене І. І. Капуш наукове дослідження забезпечення державного контролю у сфері інформатизації містить нові науково обґрунтовані результати, які розв'язують наукові завдання згідно теми дослідження і мають істотне значення для адміністративного та інформаційного права.

Зміст дисертаційної роботи, характер висновків, до яких дійшла автор та запропоновані нею рекомендації щодо вдосконалення регулювання державного контролю у сфері інформатизації шляхом правового аналізу адміністративно-правового регулювання інформатизації у сфері освіти свідчать про досягнення мети наукового дослідження.

Звертає на себе увагу різнобічна апробація результатів наукового дослідження забезпечення державного контролю у сфері інформатизації, які оприлюднювалися на науково-практичних конференціях.

При виконанні дисертаційного дослідження І. І. Капуш використано достатню кількість джерел (263 найменування), які мають безпосереднє або опосередковане відношення до аналізованої проблематики. Автор широко аналізує теоретичні роботи не лише вітчизняних, а й зарубіжних науковців. Вільне володіння надбаннями наукової думки свідчить і про належний рівень вже проведеного дослідження, і про високий науковий потенціал І. І. Капуш. Вивчення матеріалів практики дало підстави для об'єктивного аналізу та підготовки належних висновків (с. 171-175 дисертації).

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, досягнута шляхом аналізу зібраного теоретичного та емпіричного матеріалу (с. 153 дисертації).

Використання належних методологічних підходів у проведенні дослідження також є підтвердженням достовірності наукових положень, висновків та результатів, викладених у дисертації (с. 36-45 дисертації).

Новизна положень та висновки, які виносяться на захист, заявлені як такі, що становлять наукову новизну і дійсно є такими. Дисертація є одним з небагатьох комплексних досліджень адміністративно-правового регулювання інформатизації у сфері освіти.

Висуваючи вказану загальну ідею та розглядаючи її окремі аспекти І. І. Капуш сформулювала низку особистих висновків, пропозицій та рекомендацій, які теж характеризуються науковою новизною і в сукупності вирішують важливе теоретичне і практичне завдання.

Дисертація, загалом, є завершеною працею, в якій у логічній послідовності розкрита мета і завдання дослідження, складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, додатків та списку використаних джерел.

У контексті дослідження питань, що становили проблематику дисертаційного дослідження, автор цілком слушно зауважує, що створення інформаційного суспільства, підготовка української спільноти до його сприймання є вкрай важливими державними завданнями, що має здійснюватися шляхом повсюдної інформатизації та запровадження чіткого адміністративно-правового забезпечення контролю у цій сфері (с. 29 дисертації).

На основі поглибленого дослідження вказано, що інформатизація має два чітко визначених аспекти: по-перше, інформатизація передбачає сукупність дій та процесів для задоволення інформаційних потреб та забезпечення прав людини, а також інтересів суспільства і держави; по-друге, задоволення інформаційних потреб та забезпечення прав і інтересів у сфері інформатизації здійснюється за допомогою засобів і систем автоматизованої обробки та передачі даних та у межах чинного законодавства, що упорядковує відповідні відносини. Натомість, вказано, що інформаційні відносини виявляються через діяльність та взаємодію прав і обов'язків різних суб'єктів, що вимагає їх правового упорядкування у нормативно-правових актах, зокрема щодо сфери інформатизації. На підставі цього автором зроблено висновок, що хоча

законодавством визначено основні види діяльності, а саме: одержання, використання, поширення та зберігання інформації, проте перераховані види не враховують такі види інформаційної діяльності, як: створення, збирання, охорона, контроль, захист, знищення інформації та узагальнюючого терміна щодо будь-яких дій (згідно з європейськими стандартами) – обробка даних, до яких інформація пристосована (прикріплена) (с. 57 дисертації).

Звернуто увагу на те, що важливою умовою раціональної організації контролю є розробка його науково обґрунтованої класифікації. Множинність точок зору на проблеми класифікації контролю у сфері інформатизації свідчить про її складності та синтетичний характер. Погоджуємось з дисертантом, що сьогодні жодна із запропонованих в літературі класифікацій не враховує всього різноманіття видів контролю та не відповідає принципам системності.

Заслуговує на увагу думка І. І. Капуш про те, що в сучасному суспільстві державний контроль виражається у діяльності відповідних державних органів, їх посадових осіб; він нерозривно пов'язаний з іншими функціями держави; контроль ніби пронизує всі сфери життєдіяльності держави, спрямовуючи їх в русло законності і правопорядку. Контроль, з одного боку, – це невід'ємний елемент функції державного управління, складова будь-якого роду робіт, а з іншого – самостійна, функціонально відокремлена діяльність, яка отримує, в свою чергу, вираз у свідомій, цілеспрямованій, позитивно організуючій діяльності творчого характеру. Відносно основних функцій держави, контроль є функцією допоміжною, вторинною та об'єктивно необхідною (с. 73 дисертації).

Аналізуючи співвідношення контролю та нагляду дисертант слушно зауважує, що не заперечуючи тісного взаємозв'язку цих понять, все ж існують об'єктивні підстави для їх розмежування. Таке розмежування правомірне і тоді, коли законодавець для визначення назви і регулювання повноважень тих чи інших органів використовує обидва терміни.

Натомість, цілком логічно дисертант вказує, що державний контроль у сфері інформатизації є дещо ширшим поняттям, аніж нагляд, а тому є всі підстави вважати, що останній можна вважати звуженим видом контролю

стосовно певної сфери застосування, тобто таким, що входить у склад контролю, є його елементом (с. 82-83 дисертації).

Варта уваги думка дисертанта про те, що існує доцільність з-поміж видів державного контролю виокремити такий вид державного контролю, як ринковий, який сприятиме поліпшенню якості надання інформаційно-телекомунікаційних послуг та ефективності захисту державного інформаційного ресурсу органів державної влади (с. 103 дисертації).

Слушною є думка І. І. Капуш про те, що існує тісний взаємозв'язок між забезпеченням державного контролю у сфері інформатизації та забезпеченням інформаційної безпеки суспільства (с. 172 дисертації).

Поряд із вказаними положеннями в дисертації розглядається значна кількість питань прикладного характеру, які стосуються адміністративно-правового забезпечення державного контролю у сфері інформатизації.

Публікації за темою дослідження. Основні положення роботи відображено у 11 публікаціях, з яких 6 наукових статей (5 опубліковано у виданнях, що визнані як фахові з юридичних дисциплін, у тому числі одна – у виданні, внесеному до наукометричної бази Index Copernicus International), а також 5 тезах доповідей на науково-практичних заходах. У публікаціях достатньо відображені всі розділи дисертаційного дослідження. Автореферат дисертації ідентичний за змістом основним положенням дисертації. Висновки автора щодо значущості її праці для науки і практики видаються правомірними.

Вирішення наукового завдання. Дисертація І. І. Капуш містить вагомі результати, які в сукупності вирішують важливе наукове завдання, а також забезпечують розв'язання цілої низки практичних питань, що виникають з приводу адміністративно-правового регулювання інформатизації у сфері освіти. Викладені в роботі наукові положення заповнюють низку прогалин, які існують в адміністративно-правовій науці, є основою для проведення подальших досліджень, вдосконалення законотворчої діяльності, правовиховної сфери,

юридичної освіти. Отже, найважливіші наукові та практичні результати дослідження адміністративно-правового регулювання інформатизації у сфері освіти мають різнопланове значення для юридичної науки та практики і можуть бути використані у науково-дослідній діяльності для подальших теоретичних пошуків та шляхів вирішення питань із зазначеної тематики.

Результати дослідження можуть використовуватися у: науково-дослідній сфері – для подальшої розробки актуальних проблем адміністративно-правового регулювання інформатизації у сфері освіти та адаптації вітчизняної нормативної бази до вимог Європейського Союзу; правотворчості – для подальшого розвитку адміністративно-правового регулювання інформатизації у сфері освіти; правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності практичної діяльності суб'єктів забезпечення інформатизації у сфері освіти; навчальному процесі – під час проведення занять із навчальних дисциплін «Інформаційне право», «Проблеми інформаційного права», «Адміністративне право».

Зауваження. Визнаючи загалом достатній теоретичний і практичний рівень роботи І. І. Капуш, необхідно звернути увагу на низку дискусійних авторських позицій з метою уточнення і конкретизації у частині вирішення завдань дисертаційного дослідження. З-поміж них такі:

1. Розглядаючи різноманітні підходи до визначення поняття державний контроль у сфері інформатизації, автором не приділено належної уваги аналізу законодавчого визначення цього поняття в зарубіжних країнах.

2. У підрозділі 2.4 «Взаємозв'язок між забезпеченням інформаційної безпеки держави та державним контролем у сфері інформатизації» доцільно було б проаналізувати Доктрину інформаційної безпеки України з позиції Європейського Союзу щодо розвитку корпоративного нормативного регулювання обігу інформації в соціальних мережах.

3. У контексті розгляду державного контролю і сфері інформатизації

потребує додаткового обґрунтування доцільність забезпечення кібербезпеки держави на підставі Указу Президента України не пропонуючи нову концепцію Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах».

4. Вважаю, що проблеми забезпечення контролю у сфері інформатизації вимагають системного підходу. Системний підхід у поданні топології функціональних та інформаційних зв'язків між складовими об'єктами суспільства і правової, і юридичних систем, дозволяє поставити концептуальне завдання зі створення автоматизованих інформаційних систем, орієнтованих на оптимізацію роботи з моделювання юридичних норм для здійснення модифікації інформаційно-просторового правового поля, у взаємозв'язку із суспільством, аналізуючи з позиції інформаційної безпеки програмні засоби і системи обробки юридичної інформації різних класів, режими їх функціонування.

5. Розкриваючи питання адміністративно-правового забезпечення державного контролю у сфері інформатизації слід зауважити, що динамічний розвиток інформаційних технологій може створити позитивний імпульс у розвитку суспільних відносин громадського контролю, допомогти оптимізувати процеси контрольної діяльності та забезпечити його гласність, що доцільно було б висвітлити у роботі.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.
Висловлені зауваження не перешкоджають позитивному ставленню до виконаної І. І. Капуш дослідницької роботи, а здійснений автором творчий пошук заслуговує на повагу і позитивну підтримку.

Рецензована дисертація вирішує конкретне науково-прикладне завдання, містить раніше не захищені положення, які є особистими напрацюваннями автора, мають наукову цінність і позитивне значення для подальшого розвитку теорії та практики адміністративно-правового регулювання інформатизації у сфері освіти.

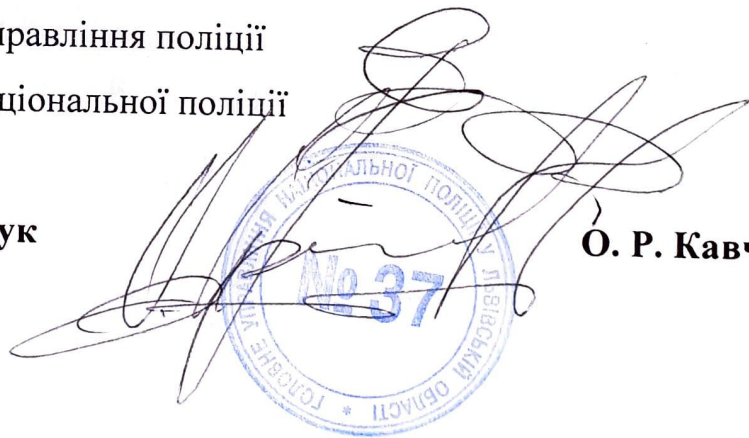
Дисертаційні матеріали належно оприлюднені та пройшли апробацію в наукових публікаціях і виступах на конференціях. Зміст дисертації відповідає вимогам МОН України та відповідно відображений в авторефераті.

Наведене дозволяє визнати дисертацію «Адміністративно-правове регулювання інформатизації у сфері освіти» завершеним самостійним дослідженням, що відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567.

Автор дисертації – Капуш Інна Ігорівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

Інспектор сектору ювенальної превенції
Львівського районного управління поліції
Головного управління Національної поліції
у Львівській області,
кандидат юридичних наук

О. Р. Кавчак